

FREDRIK BACKMAN

Muž jménem Ove

Muž jménem Ove kupuje počítač, který vlastně žádný počítač není

— KAPITOLA 1. —

Ovemu je padesát devět let. Jezdí saabem. Patří k chlapům, kteří míří prstem na lidi, co mu nesednou, jako by to byli lupiči a jeho ukazováček policejní baterka. Teď stojí před pultem v obchodě, kam si majitelé japonských aut chodí kupovat bílé kabely do uší. Ove hodně dlouho sleduje prodavače a pak před ním zamává středně velikou bílou krabicí.

„No prosím. Takže tohle má bejt ájpet?“ dožaduje se informace.

Prodavač, mladík, jehož BMI, tedy index tělesné hmotnosti, obsáhne jednociferné číslo, vypadá vyvedený z míry. Očividně bojuje s potřebou okamžitě Ovemu krabici vyrvat z rukou.

„Přesně tak, iPad. Ale bylo by vážně super, kdybyste s tím netřásl...“

Ove se na krabici zahledí, jako by se v ní skrývalo něco nanejvýš podezřelého. Jako kdyby krabice řídila skútr oblečená do tepláků, oslovovala Oveho „kámo“ a pokoušela se mu prodat hodinky.

„No prosím. Ale je to počítač, že jo?“

Prodavač kývne. Pak ale znejistí a prudce zavrtí hlavou.

„Teda... Ano, on je to vlastně iPad. Říká se mu taky tablet a někdo tomu říká surfovačka. Na to se dá koukat různě...“

Ove na prodavače zírá, jako kdyby na něj mluvil popzátku.

„No prosím.“

Prodavač se tváří zmateně.

„Nooo...“

Ove znovu zachrastí krabicí.

„Tenhleten je ale dobrej, že jo?“

Prodavač se poškrábe ve vlasech.

„Je dobrej. Nebo jak to myslíte?“

Ove vzdychne a začne mluvit velmi pomalu. Pečlivě vyslovuje každé slovo, až to vypadá, že jediný zádrhel v jejich rozhovoru zapříčinila prodavačova nedoslýchavost.

„Je. To. Dobrýýý? Je to dobrý počítač?“

Prodavač si mne bradu.

„No... je. Rozhodně. Je výborný. Ale to záleží na tom, jaký počítač chcete.“

Ove chvilku oněměle zírá.

„Já chci počítač! Úplně normální počítač!“

Mezi muži se na chvíli rozhostí ticho. Prodavač si odkašle.

„Ano. Tedy takhle, není to běžný počítač. Možná byste chtěl radši...“

Odmlčí se a zcela zjevně pátrá po slovu, ke kterému by muž naproti mohl mít nějaký vztah. Znovu si odkašle a nadhodí:

„...laptop?“

Ove zuřivě vrtí hlavou a výhružně se nakloní přes pult.

„Ne, to teda, hergot, nechci! Já chci koupit počítač!“

Prodavač chápavě pokyvuje hlavou.

„Laptop je počítač.“

Ove na něj vrhne dotčený pohled a vyzývavě tiskne k pultu ukazováček, který v jeho případě funguje jako policejní baterka.

„To já přece vím!“

Prodavač souhlasí.

„Oukej...“

Opět se rozhostí ticho. Asi dost podobné tichu, jaké nastane mezi dvěma pistolníky, kteří náhle pochopili, že si zapomněli pistole. Ove se dlouze zadívá na krabici, jako kdyby od ní očekával doznání.

„Jak se tomu vyndává klávesnice?“ zadrmolí po chvíli.

Prodavač si drbe dlaně o hranu pultu a trochu nervózně přešlapuje z jedné nohy na druhou, jako to dělají všichni mladí zaměstnanci obchodů, když jim dojde, že obsloužit zákazníka bude trvat mnohem déle, než si zpočátku mysleli.

„No, tohle žádnou klávesnici nemá...“

Ove pozdvihne obočí.

„No prosím! Ta se určitě kupuje zvlášť, co? Za nehorázný peníze!“

Prodavač si znovu drbe dlaně.

„Ne... totiž... Takhle. Tyhle počítače žádnou klávesnici nemají. Všechno ovládáte přímo na obrazovce.“

Ove unaveně zavrtí hlavou a tváří se, jako by prodavače právě přistihl, jak zvenčí olizuje sklo pultu se zmrzlinou.

„Ale já přece potřebuju klávesnici! To snad dá rozum!“

Prodavač se zhluboka nadechne, jako by si potřeboval napočítat do deseti.

„Oukej. Teď už to chápu. A v tom případě si myslím, že tenhle počítač pro vás nebude to pravý ořechový. Myslím, že byste si měl místo toho koupit například MacBook.“

Oveho výraz prozrazuje, že asi ještě není tak úplně přesvědčený.

„Mek-buk?“

Prodavač přitaká, jako by svitla nová naděje a on právě docílil zlomového bodu ve vyjednávání.

„Ano.“

Ove pochybovačně krabátí čelo.

„Doufám, že to není jedna z těch mizernejch čteček, jak o tom teďka všichni mluví?“

Prodavačův vzdech má hloubku epické básně.

„Není. MacBook je vlastně... Je to totiž... laptop. Má klávesnici.“

„No prosim,“ zabručí Ove.

Prodavač přikyvuje. Drbe si dlaně.

„Ano.“

Ove se rozhlédne po obchodě. Opět potřeše krabicí.

„A to je zase co?“

Prodavač sklopí oči k pultu a zdá se, že se vši silou snaží potlačit nutkání rozdrásat si obličej. Náhle se mu celá tvář rozzáří energickým úsměvem.

„Víte co? Zajdu se podívat, jestli už kolega obsloužil zákazníka, on by vám to ukázal.“

Ove se podívá na hodinky. Zavrtí hlavou.

„Vy asi nechápete, že jsou lidi, co mají i jiný věci na práci než tu trčet celej den?“

Prodavač rychle přikývne. Pak zmizí někde vzadu. Za pár okamžiků se vrací s kolegou. Ten vypadá natěšeně. Jako člověk, který za pultem nepracuje dost dlouho.

„Zdravíčko! Jak vám můžu pomoci?“

Ove vyzývavě zabodne do pultu ukazováček fungující jako policejní baterka.

„Chci počítač!“

Kolega už natěšeně nevypadá. Obrátí se na prvního prodavače s výrazem značícím, že tohle si ještě vypije.

„Oukej. Takže počítač, výborně. V tom případě začneme v oddělení přenosných počítačů,“ a s nuceným nadšením se obrátí zpět k Ověmu.

Ove na něj zírání.

„Ježišmarjá, já přece vím, co je laptop. Nemusíte říkat přenosný počítač!“

Kolega bezradně pokyvuje hlavou. Někde za ním zamumlá první prodavač:

„Já už nemůžu, jdu na oběd.“

„Oběd, dneska lidi nemyslí na nic jinýho,“ vybuchne Ove.

„Prosím?“ zeptá se kolega.

„OBĚD!“ artikuluje Ove.

Muž jménem Ove jde na bezpečnostní obhlídku

— KAPITOLA 2. —

(O TŘI TÝDNY DŘÍVE)

Bylo ráno za pět minut šest, když se Ove poprvé setkal s kocourem. Kocourovi se Ove nelíbil o nic víc než kocour Ove-mu. Pocity byly vzájemné a oboustranné.

Ove vstal jako obyčejně o deset minut dřív. Nechápal lidi, kteří zaspí a pak se vymlouvají, že jim nezvonil budík. Ove nikdy v životě budík neměl. Budil se ve tři čtvrtě na šest a vždycky hned vstal.

Postavil na kávu, odměřil jí přesně stejné množství, jaké si dávali se ženou po ránu celá čtyři desetiletí od doby, co bydlí v téhle čtvrti. Jedna lžička na šálek, jedna navíc na konvici. Ani víc, ani míň. Dneska už lidi neumějí uvařit poctivý kafe. Stejně jako už nikdo nepíše rukou. Na psaní mají počítače a espresso jim vaří stroje. A kam asi směřuje společnost, kde už nikdo neumí psát rukou ani uvařit kafe? Co? přemýšlel Ove.

Zatímco se vařil jeho šálek poctivé kávy, oblékl si Ove modré kalhoty a modré sako, vklouzl do dřeváků a strčil ruce do kapes, jak to dělávají chlapi ve středním věku, když čekají na to, čím je svět zase zklame. Pak se vydal na inspekční kolečko po okolí. Jako každé ráno.

Řadové domky byly tiché a temné. S tím se dalo počítat. V jejich čtvrti rozhodně nežije nikdo, kdo by měl snahu vstávat dřív, než je nezbytně nutné, to Ove věděl. Bydlí tu samí podnikatelé a lidé s volnou pracovní dobou.

Kocour seděl s nonšalantním výrazem uprostřed cestičky mezi domy. Tedy kocour... Měl sotva polovinu ocasu a jediné ucho. Tu a tam postrádal kusy kožichu, jako kdyby mu z něj někdo vyrval celé chomáče chlupů. Stěží tu může být řeč o kocourovi, jak se patří, pomyslel si Ove.

Udělal pár váhavých kroků jeho směrem. Kocour se pohnul. Ove zůstal na místě. Stáli proti sobě a několik okamžiků se měřili pohledem jako dva potenciální rváči v nějaké vesnické knajpě. Oveho napadlo, co kdyby po kocourovi mrštil dřevákem. Kocour vypadal, jako by proklínal skutečnost, že nemá dřevák, který by zas na oplátku mohl mrštit po Ovem.

„Safra...“ zabručel Ove nečekaně, až sebou kocour trhl.

Couvl o krok. Pohledem hodnotil jak devětapadesátiletého chlápka, tak jeho dřevák. Pak se otočil a houpavě odběhl pryč. Kdyby Ove nevěděl, že to není možné, přísahal by, že těsně předtím obrátil kocour oči v sloup.

„Mrcha jedna,“ ulevil si a mrkl na hodinky. Za dvě šest. Musí si pospíšet, aby se kvůli té potvoře kočičí nezpозdil s inspekcí. To by tak ještě scházelo.

Kráčel ulicí mezi domy nahoru k parkovišti jako každé ráno. Zastavil se u cedule s nápisem oznamujícím, že osobní doprava je uvnitř obytné čtvrti zakázaná. Se zaujetím kopl do tyče, na níž byla cedule připevněná. Nebyla sice nakřivo, ale kontrolou člověk nic nezkazí. Ove totiž patří k chlapům, kteří kontrolují stabilitu věcí tím, že do nich kopnou.

Přišel na parkoviště a cestou tam i zpátky ověřoval, že se do žádné z garáží nikdo přes noc nevlopal ani že je

nějaký vandal nezapálil. Ne že by se to v téhle čtvrti už někdy stalo, ale na druhou stranu ani Ove nikdy nevynechal jediné ze svých inspekčních koleček. Zkusmo vzal za kliku od vlastní garáže, kde parkoval saab. Tříkrát ji vyzkoušel. Jako každé ráno.

Pak šel zkontrolovat parkoviště pro hosty, kde bylo povoleno stát maximálně čtyřiadvacet hodin, a z kapsy saka vyndal notes, aby si zaznamenal poznávací značky všech aut. Následně je porovnal s těmi, které si zapsal včera ráno. Pokud se ukázalo, že se nově zapsané značky shodují s těmi z předchozího dne, zamířil Ove pravidelně rovnou domů, zavolal na místní dopravní policii a vyžádal si příslušné informace o vozidlech. Poté obvolal jednotlivé vlastníky a sdělil jim, že jsou banda neschopných tupců, když si ani nejsou schopní přečíst cedule ve švédštině. Nedělal to proto, že by ho nějak zvlášť zajímalo, kdo u nich parkuje. Vůbec ne. Tady jde o princip. Když je na ceduli psáno čtyřiadvacet hodin, musejí to zkrátka respektovat. Jak by to asi vypadalo, kdyby si každý parkoval, kde a kdy se mu zamane? Nastal by akorát chaos. To Ove věděl. Všude by se hromadila auta.

Dnes ráno na parkovišti pro hosty žádná neoprávněná vozidla neparkovala, a tak se mohl Ove místo zaplňování notesu pustit na obhlídku přístěnku s popelnicemi. Popelnice nebyly zrovna jeho koníčkem a taky se od začátku hlasitě ozýval proti nesmyslnému nápadu s tříděním odpadu, který na schůzi prosadili přivandrovalci, co se tu projíždějí v džípech. Jenže když už se jednou rozhodlo, že se bude třídit, musí přece někdo dohlížet, jestli se skutečně třídí. Nikdo tím sice Oveho nepověřil, ale pokud by to do rukou nevzal chlap jako on, skončilo by to anarchií. To Ove věděl. Všude by se válely odpadky.

Lehce nakopl odpadkový koš. Zaklel a vylovil z kontejneru na sklo sklenici, zamumlal něco o pitomcích a odšrouboval kovové víčko. Sklenici hodil nazpátek a víčko do popelnice na kovy.

Když byl Ove předsedou družstva, tvrdě prosazoval, aby dali ke kontejnerům kameru, protože pak by do nich nikdo nedovolené odpadky neházel. Jenže většina sousedů byla toho názoru, že je trošku nevhodné a poněkud problematické uchovávat všechny kazety s nahrávkami, takže Oveho návrh byl k jeho velké nelibosti zamítnut, a to i přesto, že Ove pravidelně s hořkostí prohlašoval, že kdo má čisté svědomí, nemusí se bát pravdy.

Když o dva roky později Oveho z místa předsedy sesadili (on sám to označoval za převrat), dostala se tato otázka znovu na přetřes. Na trhu se objevily nejmodernější kamery, aktivované pohybem a schopné poslat natočené záběry rovnou na internet. Takto je alespoň popisovalo nové předsednictvo v nadšeném dopise adresovaném všem členům družstva. Daly by se tak prý ohlídat nejen kontejnery, ale i parkoviště, předcházelo by se vandalismu a krádežím. Po čtyřiaadvaceti hodinách by se materiál automaticky vymazal, takže by nebylo narušeno soukromí obyvatel. Ke schválení návrhu bylo potřeba jednomyslného souhlasu. Proti hlasoval jediný člověk.

Ove totiž Internetu nevěřil. Psal ho s velkým I a při vyslovování kladl důraz na slabiku net, přestože ho žena vždycy napomínala, že přízvuk správně leží na začátku slova. Tenhle Internet bude zaznamenávat, jak Ove vyhazuje odpadky, jen přes jeho mrtvolu, s tím ať předsednictvo počítá. A tak se žádné kamery nekonaly. Podle Oveho jediné dobře. Každodenní kontroly jsou beztak lepší. Člověk tak nějak ví, kdo je co zač, o všech si může udělat svůj obrázek. To by přece pochopil každý.

Poté co dokončil inspekci u odpadků, zamkl za sebou přístěnek a jako každé ráno třikrát vyzkoušel kliku. Otočil se a zahlédl kolo opřené o stěnu přístřešku pro kola, přestože přímo nad ním visela velká cedule s nápisem „Parkování kol zakázáno“. Vedle kola připevnil kterýsi ze sousedů vzkaz naškrábaný našťvaným rukopisem: „Tohle není parkoviště pro kola! Nauč se číst cedule!“ Ove zahuhlal něco o idiotech, odemkl přístřešek a kolo přesunul dovnitř k ostatním. Zamkl dveře a třikrát je překontroloval.

Sundal rozzlobený vzkaz. Měl sto chutí předložit na předsednictvu návrh, aby se na zeď pověsila velká cedule s nápisem „Výlep plakátů zakázán“. Dneska si každé myslí, že se může poflakovat a lepit našťvaný vzkazy, kam se mu zlíbí. Zeď není žádná pitomá nástěnka!

Ove se vydal cestičkou ke svému domu. Zastavil se na dlážděném chodníku, sklonil se a čichl ke spárám. Moč. Páchne to tu močí. S tímto poznatkem vešel do domu, zamkl dveře a vypil si kafe.

Když dopil, sedl si k telefonu a zrušil jak pevnou linku, tak předplatné ranních novin. V malé koupelně opravil baterii umyvadla. V kuchyni vyměnil šroubky na klíce dveří do zahrady a naolejoval závěsy dvířek linky. Na půdě přerovnal krabice. V garáži roztřídil nářadí a přesunul zimní gumy saabu jinam. Pak se zastavil.

Takhle by život vypadat neměl. Nic víc necítil.

Jedno listopadové úterý ve čtyři hodiny odpoledne zhasl všechna světla. Vypnul radiátory a vypojil kávovar. Závěsy dvířek v kuchyni naolejoval, přestože ti oslové z IKEA tvrdí, že to není potřeba. V tomhle domě se vždycky promazává jednou za půl roku, bez ohledu na to, jestli to je, nebo není zrovna potřeba, ať si žába ze samoobslužného skladu, zma-

lovaná jako cirkusačka a oblečená ve žlutém tričku s límečkem, kváká, co chce.

Stál v obývacím pokoji dvoupatrového řadového domku, ke kterému patří i polovička půdy, a díval se z okna. Kolem právě běžel neoholený čtyřicetiletý budižkničemu z domu odnaproti. Jmenuje se Anders. Je tady nový. Bydlí tu nanejvýš tak čtyři pět let, ale stejně už se mu podařilo vetřít se do místního předsednictva. Had jeden. Myslí si, že mu patří celá ulice. Přistěhoval se po rozvodu a zaplatil nehorázně přemrštěnou cenu. Typický příklad pablba. Přihrne se sem a pro slušné lidi se tím zvýší odhadní cena domů. Jako kdyby tohle snad měla být čtvrt pro honoraci. Ove si všiml, že Anders řídí audinu. To se dalo čekat. Majitelé podniků a další idioti řídí audiny. Na nic lepšího se nevzmůžou.

Ove si strčil ruce do kapes bleďmodrých kalhot. Trošku kopl do podlahové lišty. Pro Oveho se ženou je řadový domek příliš velký, to bylo jasné. Ale byl splacený. Nedlužili už ani korunu. To se o tomhle budižkničemu jistě říct nedá. Dneska by si všichni půjčovali, takhle se to teď dělá. Ove všechny dluhy umořil. Splnil si své povinnosti. Pracoval. Jedinkrát za celý svůj život ne onemocněl. Dělal, co mohl. Nezříkal se zodpovědnosti. Dneska už se nikdo neumí chopit zodpovědnosti. Dneska jsou to samý počítače a poradenství a kmotrové, co vymetají noční kluby a kšeftaři s nájemníma smlouvama. Daňový ráje a akciový portfolia. Nikomu se nechce makat. Tahle země je plná lidí, co by chtěli celý dny jen chodit na obědy.

„Nebylo by fajn trošku zvolnit?“ To mu včera řekli v práci. Kvůli krizi nastal prý čas vystřídat starší generaci. Ove tam pracoval čtvrt století a vysloužil si za to od nich řečičky o generaci. Dneska je totiž všem jednatřicet, chodí v upnutých kalhotách a nepijou už ani normální kafe. O zodpovědnost

nikdo nestojí. Je to banda chlápků s pěstěným strništěm střídajících práce, ženský a auta, jak se jim zlíbí. Kdykoliv se jim naskytne příležitost.

Ove se díval z okna. Budižkničemu provozoval venku jogging. Ne že by Oveho jogging provokoval. To vůbec ne. Běžci mu byli ukradení. Nemohl ale pochopit, proč se kolem toho nadělá takový humbuk. Běžci se samolibě usmívají, jako by se snad běháním dala vyléčit rozedma plic. Buď rychle chodí, nebo pomalu běhají. Tímhle způsobem čtyřicátníci oznamují světu, že nemají nic pořádného na práci. Neobešli by se ale bez toho, že se na to vyhastroší jako dvánáctiletý rumunský gymnasta? Vážně musí člověk vypadat jako člen olympijského sáňkařského družstva, aby se mohl pětáctýřicet minut nesmyslně klackovat po venku?

Budižkničemu má přítelkyni. O deset let mladší. Ove jí říká odbarvená nána. Podpatky má vysoké jako nástrčkové klíče a potácí se na nich jako opilá panda, našminkovaná je jako klaun a nosí tak obrovské sluneční brýle, že se nedá pořádně odlišit, jestli to jsou ještě brýle, nebo spíš už helma. Má i jednoho z těch psíků do kabelky, dovolí mu všude běhat bez vodítka, štěkat a čůrat na dlážděnou cestu před Oveho domem. Myslí si, že si toho Ove nevšiml. Všiml.

Vždyť takhle by život vypadat neměl. To je všechno.

Včera mu v práci řekli: „Nebylo by fajn trošku zvolnit?“ Dneska Ove stál před kuchyňskou linkou s promazanými závěsy. V úterý by vůbec neměl mít na takové věci čas.

Z okna si prohlížel protější dům, stejný jako ten jeho. Nedávno se tam nastěhovala rodina s dětmi. Doneslo se mu, že to jsou cizinci. Ještě ale nezjistil, jaké mají auto. Nezbyvá než doufat, že to nebude audina. Ba co hůř, něco japonského.

Ove pokýval hlavou, jako by právě řekl něco, v čem může sám se sebou jediné souhlasit. Pohledem zabloudil ke stro-

pu v obýváku. Dneska zavrtá hák. Ale ne obyčejný hák. Kdejaký dyslektický IT konzultant navlečený do bezpohlavně vyhlížejícího pleteného svetru by klidně vybral šmejda. To Oveho hák bude pevný jako skála. Zavrtá ho tak, že až bude barák jednou na spadnutí, hák bude to poslední, co podlehne zkáze.

A až se tam po nějaké době zjeví jeden z těch realitních pacholků s uzlem na kravatě velkým jako dětská hlava a bude žvanit něco o „renovačním potenciálu“ a „efektivitě pozemku“, na Oveho si bude moct, pitomec jeden, nasazovat, ale nevzmůže se na křivý slovíčko o jeho háku. Na to může vzít jed.

V obývacím pokoji na podlaze byla přichystaná Oveho brašna s mohlo-by-se-hodit nářadím. Takhle měli dům rozdělený. Cokoliv, co koupila Oveho žena, bylo pěkné nebo přívětivé. Cokoliv, co pořídil Ove, by se mohlo někdy hodit. Jeho věci mají funkci. Leží ve dvou různých brašnách, ve velké a malé. V obýváku stála malá, na šroubky a hřebíky a nástrčkové klíče a podobně. Lidi už dnes nemívají věci, co by se mohly někdy hodit. Mají akorát kraviny. Třeba dvacet párů bot, zato nikdo neví, co je verpánek. Baráky přecpaný mikrovlnkami a plochejma televizema, ale zavrtat hmoždinku by nedokázali, ani kdyby jim někdo vyhrožoval nožem na koberce.

Ove měl ve své mohlo-by-se-hodit brašně celou sekci hmoždinek. Pozoroval je, jako by s nimi měl rozehranou šachovou partii. Když šlo o hmoždinky, nechtěl nic uspěchat. Dával si načas. Každá hmoždinka si žádá vlastní přístup podle toho, kde má mít svoje místo. Lidi už dávno nemají žádný respekt k obyčejné poctivé funkčnosti, dneska musí být všechno hlavně líbivé a na počítači, ale Ove dělá věci tak, jak se sluší a patří.

„Nebylo by fajn trošku zvolnit?“ takhle mu to řekli v práci. V pondělí přišli k němu do kanceláře a vysvětlili mu, že to nechtěli řešit v pátek, aby Ovemu nepokazili víkend. Ale že bude fajn trošku zvolnit. Vědí vůbec, jaké to je, v úterý se probudit a už nemít žádnou funkci? Oni se svými Internety a presíčky, vědí vůbec, co je to zodpovědnost?

Ove hleděl vzhůru ke stropu. Zaostřil pohled. Nejdůležitější je, aby byl hák vycentrovaný.

A když byl zcela pohroužen v této navýsost důležité záležitosti, vytrhl ho z ní naprosto bezohledně táhlý skřípavý zvuk. Asi jako kdyby se nějaký mameluk pokusil svým japonským autákem s přívěsným vozíkem nacouvat do Oveho domu.